

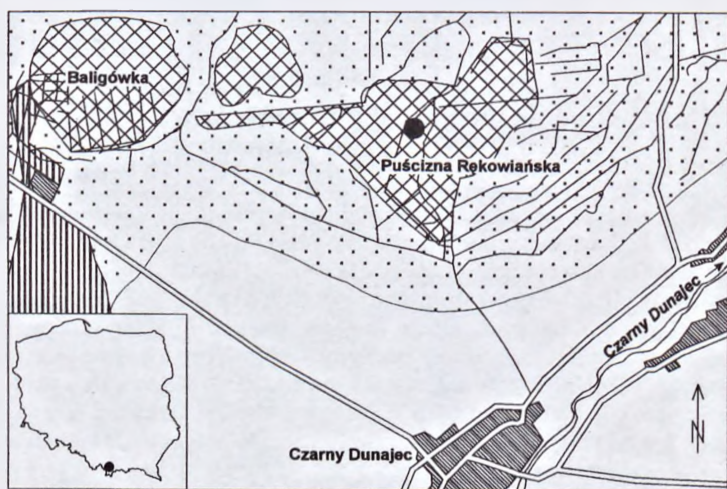
Nowe stanowisko turzycy pchlej *Carex pulicaris* w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej

Turzycza pchla *Carex pulicaris* należy do rzadkich i cennych składników naszej flory. Gatunek ten zaliczany jest do elementu kantabryjsko-atlantycko-środkowoeuropejskiego (M e u s e l i in. 1965). Rośnie w północnej, zachodniej i centralnej Europie (Ch a t e r 1980). Przez Polskę przebiega wschodnia granica jego zasięgu. Większość stanowisk turzycy pchlej skupia się na Pomorzu i Dolnym Śląsku (S t u c h l i k o w a 1964). W Karpatach Polskich gatunek ten występuje zaledwie na kilku stanowiskach: w paśmie Policy (S t u c h l i k o w a 1964), na Działach Orawskich (G u z i k o w a 1977), na Podtatrzu (M i r e k 1989) oraz w Beskidach Niskim i Makowskim (B a r t o s z e k 1999). Turzycza pchla jest w Polsce zaliczona do gatunków zagrożonych – kategoria V (Z a r z y c k i, S z e ł ą g 1992).

Podczas badań fitosocjologicznych nad zbiorowiskami torfowiskowymi Kotliny Orawsko-Nowotarskiej, w 1998 r. natrafiono na nowe stanowisko *Carex pulicaris*. Turzycę pchłą odnaleziono na torfowisku Puścizna Rękowiańska, znajdującym się na północ od miejscowości Czarny Dunajec (ryc. 1) w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej. Wymieniona kotlina jest jednym z regionów mezoregionu Podhala wchodzącego w skład makroregionu Karpat Wewnętrznych (K l i m a s z e w s k i 1972). Według geobotanicznej regionalizacji kraju (S z a f e r, Z a r z y c k i 1972) stanowisko to znajduje się w Prowincji Górskiej Środkowoeuropejskiej, Podprowincji Karpackiej, dziale – Karpaty Zachodnie, okręgu – Beskidy, podokręgu – Bory Nowotarskie.

Puścizna Rękowiańska ma charakter nietypowy, można na niej odnaleźć płaty roślinności charakterystyczne dla torfowisk niskich, przejściowych i wysokich; wszystkie silnie zmienione w wyniku przeprowadzonych w przeszłości melioracji odwadniających i eksploatacji torfu. Na torfowisku występuje mozaika płatów różnych zbiorowisk i stadiów sukcesji: od roślinności wodnej w dołach potorfowych, przez trzcinowiska, turzycowiska, po typowe zbiorowiska wysokotorfowiskowe i zbiorowiska z wrzosem – porastające pozostałości dawnej kopuły. Można tu spotkać również fragmenty ekstensywnie użytkowanych lub całkiem opuszczonych łąk oraz zadrzewienia pochodzące zarówno ze sztucznych nasadzeń, jak i samosiewów.

Na Puściznie Rękowiańskiej turzycza pchla rośnie na siedlisku zaburzonym. Są to dawne potorfia, przez pewien czas użytkowane jako łąka kośna, a następnie opuszczone i zarastające lasem. Znajdują się tu liczne,

Ryc. 1. Położenie stanowiska turzycy pchlej: 1 – torfowiska, 2 – łąki i pastwiska na podłożu torfowym, 3 – łąki i pola orne na podłożu mineralnym, 4 – większe kompleksy borów, 5 – tereny zabudowane, 6 – cieki wodne (potoki i rowy melioracyjne), 7 – drogi, 8 – stanowisko. – Location of the station of *Carex pulicaris*: 1 – bogs, 2 – meadows and pastures on peaty substratum, 3 – meadows and arable fields on mineral substratum, 4 – larger coniferous forests, 5 – overbuilt areas, 6 – water courses (streams and drainage ditches), 7 – roads, 8 – station

nieregularnie rozmieszczone doły potorfowe. Osmolone drzewa wskazują na to, że kilka lat temu płat ten został wypalony.

Stanowisko na Puściznie Rękowiańskiej nie jest zbyt liczne – odzszukano zaledwie kilka niewielkich kęp turzycy pchlej. Towarzyszą jej takie gatunki, jak: bagno zwyczajne *Ledum palustre*, fiołek błotny *Viola palustris*, turzyca pospolita *Carex nigra*, wrzos zwyczajny *Calluna vulgaris*, żurawina błotna *Oryzococcus palustris* – licznie reprezentowane, oraz nielicznie – babka lancetowata *Plantago lanceolata*, bliźniczka psia trawka *Nardus stricta*, borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, drzączka średnia *Briza media*, dziewięciornik błotny *Parnassia palustris*, jaskier ostry *Ranunculus acris*, karbieniec pospolity *Lycopus europaeus*, kosmatka polna *Luzula campestris*, kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, kozłek

całolistny *Valeriana simplicifolia*, macierzanka zwyczajna *Thymus pulegioides*, ostrożeń błotny *Cirsium palustre*, pięciornik geśi *Potentilla anserina*, pięciornik kurze ziele *P. erecta*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, przytulia bagienna *Galium uliginosum*, rosziczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, skrzyp bagienny *Equisetum fluviatile*, szczaw zwyczajny *Rumex acetosa*, tomka wonna *Anthoxanthum odoratum* oraz turzyce: dzióbkowata *Carex rostrata*, gwiazdkowata *C. echinata*, prosowata *C. panicea*, siwa *C. canescens* i żółta *C. flava*. Miejsce to jest z rzadka porośnięte drzewami: sosną zwyczajną *Pinus sylvestris*, świerkiem pospolitym *Picea abies* i młodymi okazami brzozy brodawkowatej *Betula pendula* oraz krzewami: kruszyny pospolitej *Fragula alnus*, wierzb – pięcioprzecikowej *Salix pentandra* i uszatej *S. aurita*. W warstwie mszystej występują przede wszystkim torfowce – najliczniej: *Sphagnum rubellum*, nielicznie: *S. fuscum*, *S. recurvum*, oraz z mchów brunatnych: *Polytrichum strictum* i *Aulacomnium palustre*.

Jest wysoce prawdopodobne, że na Puściźnie Rękowoiańskiej i, być może, w innych miejscach Kotliny Orawsko-Nowotarskiej znajdują się jeszcze inne stanowiska tej rośliny – wyjaśnia to dalsze badania.

Anna Koczur

PIŚMIENNICTWO

Bartoszek W. 1999. *Nowe stanowisko Carex pulicaris (Cyperaceae) w Karpatach Polskich*. *Fragm. Flor. et. Geobot., ser. Polonica* 6: 274–277.

Chater A. O. 1980. *Carex L.* In: *Flora Europaea. 5. Alismataceae to Orchidaceae (Monocotyledones)* (eds T. G. Tutin, V. H. Heywood, N. A. Burges, D. M. Moore, D. H. Valentine, S. M. Walters & D. A. Webb). Cambridge Univ. Press, Cambridge.

Guzikowa M. 1977. *Rośliny naczyniowe Działów Orawskich i Bramy Sieniawskiej*. *Mon. Bot.* 53: 1–267.

Klimaszewski M. 1972. *Geomorfologia Polski. Karpaty wewnętrzne*. T. 1, PWN, Warszawa.

Meusel H., Jäger E. & Weinert E. 1965. *Vergleichende Chorologie der Zentraleuropaischen Flora*. G. Fischer, Jena.

Mirek Z. 1989. *Materiały do flory Tatrzańskiego Parku Narodowego i północnego Podtatrza*. *Fragm. Flor. et Geobot.* 34 (3–4): 283–298.

Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H., Zajac A., Zajac M. 1995. *Vascular plants of Poland. A checklist*. *Polish Bot. Stud. Guideb., ser. 15*: 3–303.

Ochyra R., Szmaida P. 1978. *An annotated list of Polish mosses – Wykaz mchów Polski*. *Fragm. Flor. et Geobot.* 24 (1): 93–145.

Stuchlikowa B. 1964. *Nowe stanowisko Carex pulicaris w Karpatach Zachodnich*. *Fragm. Flor. et Geobot.* 10 (1): 55–59.

Szafer W., Zarzycki K. (red.) 1972. *Szata roślinna Polski*. T. 2, PWN, Warszawa.

Zarzycki K., Szelaż Z. 1992. *Czerwona lista roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce*. W: *Lista roślin zagrożonych w Polsce* (red. Zarzycki K., Wojewoda W., Heinrich Z.). Wyd. 2, Inst. Bot. im. W. Szafera, PAN, Kraków.

OCHRONA ZWIERZĄT

Liczebność populacji lęgowej oraz preferencje środowiskowe łabędzia niemeo *Cygnus olor* w Nadwarciańskim Parku Krajobrazowym

Łabędź niemy *Cygnus olor* to jeden z gatunków, który w wyniku ochrony oraz przystosowania się do warunków środowiskowych jest w Polsce w fazie ekspansji (Tomiałojć 1990). Zachodzące w populacji łabędzia niemeo zmiany nasuwają konieczność prowadzenia intensywnych badań nad tym gatunkiem, zarówno dotyczących zmian i regulacji liczebności jak i innych aspektów biologii.

Przedstawione poniżej wyniki badań mają na celu uaktualnienie wiedzy o stanie populacji łabędzia niemeo oraz wzbogacenie informacji o rodzaju środowisk, w których gniazduje nad środkową Wartą.

Obserwacje terenowe wykonano w ramach działalności Pracowni Naukowo-Dydaktycznej Nadwarciańskiego Parku Krajobrazowego (NPK).

Opis terenu

Obserwacje prowadzono w granicach NPK (Wielkopolska) na terenie ok. 13,5 tys. ha (por. Winiecki, Brzeg 1995, Winiecki, Rempinowski 1997). Obszar Parku jest mozaiką wielu różnych środowisk. Stwierdzono tu m.in. ok. 230 zbiorowisk roślinnych (np. Winiecki, Brzeg 1995). Brzegi rzek porastają wąskim pasem wikliny nadrzeczne i łągi wierzbowe. W obrębie różnej wielkości starorzeczy i wysychających łą-